

Renata Frączek

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0000-0002-8121-7417

Dokumentowanie dziedzictwa naukowego i techniki – muzea wyższych uczelni technicznych w Polsce

Wstęp

Uczelnie techniczne (politechniki) w Polsce mają długą i bogatą historię. Pierwsze rozpoczęły swoją działalność na początku XX wieku¹, wiele z aktualnie funkcjonujących powstało jednak po II wojnie światowej, przy współudziale kadry innych uczelni. Tak było w przypadku Politechniki Wrocławskiej, Politechniki Śląskiej czy Politechniki Krakowskiej. Obecnie główne cele, zadania i ich misje zostały określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ogłoszonej 30 sierpnia 2018 roku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Wyższe uczelnie techniczne rozwijają badania naukowe, kształcą zgodnie z najnowszymi osiągnięciami nauki i techniki, a także na współpracują z otoczeniem gospodarczym. Istotne znaczenie ma transfer wiedzy z obszaru nauki do przemysłu. Równoległe z realizacją podstawowych zadań uczelnie te koncentrują się na dokumentowaniu swojej historii oraz dziedzictwa naukowego. W strukturach uczelni różnego typu funkcjonują izby pamięci oraz muzea. Pomocą służą stowarzyszenia naukowe i inne instytucje GLAM. Przykładem aktywnie działającego w zakresie zachowania pamięci o dziejach i rozwoju nauki oraz zasłużonych pracownikach nauki jest Sekcja Historyczna Stowarzyszenia Elektryków Polskich. Dzięki pracy zespołu Sekcji, zwłaszcza zaangażowaniu Jerzego Hickiewicza, powstało wiele publikacji naukowych (monografii, artykułów w czasopismach naukowych, prezentacji konferencyjnych) opartych na źródłach historycznych. Dokumentowaniem spuścizny naukowej i rozwoju informatyki zajmuje się także Sekcja Historyczna Polskiego Towarzystwa Informatycznego. Nieocenioną

1 Do najstarszych wyższych uczelni technicznych należą Politechnika Warszawska założona w 1915 r. (wcześniej, od 1898 r., funkcjonował Instytut Politechniczny im. Cara Mikołaja II) oraz Akademia Górniczo-Hutnicza – powstała w 1991 r. pod nazwą Akademia Górnicza. Z kolei Politechnika Wrocławska (powstała w 1945 r.) przejęła budynki po istniejącej przedwojennej niemieckiej szkole Technische Hochschule, a tradycja Politechniki Poznańskiej (rok powstania tej uczelni datuje się na 1955) związana jest z Państwową Wyższą Szkołą Budowy Maszyn i Elektrotechniki, która prowadziła kształcenie od 1919 r. do wybuchu II wojny światowej.

rolę w tym zakresie odgrywają ponadto biblioteki cyfrowe, repozytoria i inne elektroniczne – sieciowe – zasoby informacji.

Niniejszy artykuł stanowi część pierwszą planowanego cyklu artykułów dotyczących muzeów uczelni technicznych. Stanowi wstęp do dalszych badań, które będą dotyczyć poszczególnych aspektów funkcjonowania muzeów wyższych szkół technicznych w kontekście działalności popularyzatorskiej i edukacyjnej. Obecnie omówione zostały muzea uczelni technicznych, które gromadzą eksponaty tematyczne – specjalistyczne.

Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych

W roku 2015 zostało utworzone Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Jego geneza sięga 2012 roku, kiedy o idei utworzenia stowarzyszenia zaczęli rozmawiać i wyraźnie wskazywać na potrzebę jego powstania Hubert Kowalski z Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, Magdalena Grassmann z Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz Marek Bukowski z Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego². Na spotkaniu przedstawiciele polskich muzeów uczelnianych (z Białegostoku, Poznania, Krakowa, Gdyni, Gdańska i Warszawy), które odbyło się w czerwcu 2012 roku, dyskutowano o możliwościach prowadzenia wspólnych działań oraz współpracy między jednostkami. Wówczas też powstał nieformalny projekt „Muzea uczelniane”, uruchomiono stronę internetową, a także zorganizowano pierwszą wystawę planszową pt. *Muzea Uczelniane – Jesteśmy*. Głównym celem wystawy było propagowanie oraz uświadomienie obecności muzeów uczelnianych w społeczności naukowej – zbiory wystawione zostały w siedzibach muzeów uczelnianych m.in. w Warszawie, Białymstoku, Gdańsku, Gdyni, Poznaniu, Rzeszowie, Opolu i Krakowie. Wystawie towarzyszyła broszura prezentująca dziedzictwo akademickie uczelni, które zgłosiły chęć przystąpienia do Stowarzyszenia. W następnych latach odbywały się kolejne spotkania grupy roboczej, na które zapraszano znanych gości, np. dyrektora Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Piotra Majewskiego³. Najważniejszym celem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz rozwoju muzeów uczelnianych oraz zachowania dziedzictwa akademickiego. Chodzi o jego ochronę, upowszechnianie, promocję, a także wspieranie gromadzenia, dokumentowania i konserwacji zabytków, inicjowanie i prowadzenie badań naukowych. Przedstawiciele Stowarzyszenia biorą udział w kongresach i sympozjach muzealników w kraju i za granicą, organizują cykliczne ogólnopolskie konferencje naukowe muzeów uczelnianych. Stowarzyszenie publikuje także raporty dotyczące funkcjonowania muzeów i jest inicjatorem powstania wielu innych publikacji, opracowań i katalogów⁴. Na liście

² *Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. O stowarzyszeniu*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/o-smu/> – 15.08.2021.

³ Tamże.

⁴ *Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Projekty*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/projekty/> – 10.09.2021.

członków Stowarzyszenia i instytucji współpracujących znajduje się 106 jednostek z całej Polski⁵.

Muzea uczelniane

Pierwszym muzeum uczelnianym było Ashmolean Museum w Oxfordzie⁶, którego budynek powstał w latach 1678–1683. Głównym celem instytucji było udostępnienie zbiorów gabinetu osobliwości Eliasa Ashmole'a, które przekazał Uniwersytetowi w Oxfordzie w 1677 roku⁷. Początków tworzenia muzeów uczelnianych można jednak dopatrywać się przy uniwersytetach średniowiecznych, gdzie organizowano ogrody medyczne (pierwsze powstały na uniwersytetach w Padwie w 1545 i Pizie w 1546 roku), teatry anatomiczne (zorganizowane w Padwie w 1594, w Lejdzie w 1594 i Bolonii w 1637 roku), gromadzono zbiory dydaktyczne wspierające edukację lekarzy i aptekarzy. W kolejnych latach pomoce do nauczania powstawały na uniwersytetach kształcących malarzy, rzeźbiarzy, architektów, fizyków oraz chemików⁸.

W strukturze polskich muzeów nie można znaleźć specjalistycznych muzeów nauki czy historii nauki, jednak od 1879 roku działało Muzeum Przemysłu i Techniki NOT w Warszawie, skoncentrowane przede wszystkim na historii techniki i gromadzące obiekty nauki (od 2018 roku działa pod nazwą Narodowe Muzeum Techniki) oraz Muzeum Nauki Gdańskiej, które jest dedykowane cennym zbiorom mechanizmów zegarowych⁹.

Wśród jednostek uczelnianych przechowujących zbiory historyczne można wskazać nie tylko tradycyjnie rozumiane muzea, lecz także centra historii, gabinety historyczne, sekcje historyczne. Wszystkie te podmioty poza gromadzeniem, konserwacją, przechowywaniem i udostępnianiem eksponatów prowadzą zwykle działalność naukową, dydaktyczną i wydawniczą. Na stronach internetowych zamieszczane są ponadto wystawy wirtualne, które popularyzują historię uczelni i własną działalność. Ewa Wyka podkreśla jednak, że to właśnie muzea uczelniane są jedynymi instytucjami „predysponowanymi do podejmowania zagadnień związanych z dziedzictwem nauki w kontekście historycznym i w odniesieniu do nauki współczesnej”¹⁰.

Muzeum uczelniane można zdefiniować jako placówkę muzealną gromadzącą pamiątki akademickie i inne eksponaty związane z działalnością dydaktyczną i naukowo-badawczą instytucji szkolnictwa wyższego. Realizuje ono zatem takie same cele, jak inne tego typu instytucje kultury, ale jego funkcjonowanie ściśle jest związane

5 *Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. O stowarzyszeniu...*

6 Ł. Matoga, A. Pawłowska, *Muzea uczelniane w Polsce – przestrzeń spędzania czasu wolnego inspirowana nauką. Stan obecny i kierunki rozwoju w kontekście turystyki kulturowej*, „Turystyka Kulturowa” 2016, nr 2, s. 48.

7 Obecnie mieści się tam Muzeum Historii Nauki. Tamże.

8 Tamże.

9 E. Wyka, *Muzeum uczelniane w służbie społeczności akademickiej*, „Opuscula Musealia” 2018, vol. 25, s. 128.

10 Tamże, s. 128.

z instytucją, w której się znajduje¹¹. Organizacje te stanowią również miejsce kultury i nauki w obszarze uczelni wyższych. Na zbiory muzeów uczelnianych składają się bowiem przede wszystkim dokumenty życia uczelni, przedmioty związane z jej historią, takie jak: insygnia, księgi pamięci, medale, pieczęcie, indeksy i inne. W zbiorach tych (zwłaszcza w muzeach uczelni technicznych) znajdują się również urządzenia i aparatura wykorzystywane w laboratoriach badawczych i dydaktycznych.

W 2018 roku działało 68 muzeów w obrębie 44 uczelni wyższych, zarówno w uczelniach technicznych, jak i uniwersytetach¹². Jak wykazała analiza dokumentów regulujących funkcjonowanie muzeów, w obrębie uczelni muzea powoływano nie tylko w strukturach wydziałów, lecz także innych jednostek: katedr, instytutów, i zakładów. Niektóre miały też status jednostek ogólnouczelnianych, międzywydziałowych lub nawet międzyuczelnianych, przy czym najliczniejszą grupę stanowiły muzea organizowane przez wydziały – 22 muzea, w następnej kolejności znalazły się te o statusie ogólnouczelnianym – 16 muzeów, trzecią grupę stanowiły muzea funkcjonujące w strukturach bibliotek – 8 muzeów, a dalej jako jednostki pozawydziałowe – 7 muzeów. Pozostałe zostały zakwalifikowane jako jednostki organizacyjne uczelni lub jako część zakładów, pracowni, archiwów, centrów, działów promocji albo komórki rektorskie¹³. Podstawą funkcjonowania muzeów uczelnianych są zarządzenia – akty powołania takich jednostek w strukturze uczelni, w których określone są status muzeum, jego cele i zadania.

Głównym adresatem działań uczelnianych muzeów jest społeczność akademicka, która może być rozumiana bardzo szeroko. Wyka zaliczyła do tej grupy odbiorców kadrę naukową oraz kadrę administracyjną uczelni, absolwentów oraz emerytowanych pracowników, a także brac studencką, czyli najliczniejszą grupę wspólnoty akademickiej. Do społeczności akademickiej włączyła również przyjaciół szkoły, rodziny pracowników i sąsiadów uczelni, czyli społeczność lokalną¹⁴. Wydaje się, że poza wymienionymi grupami interesariuszy muzeów w gronie odbiorców znajdują się także jednostki otoczenia gospodarczego, które zazwyczaj ściśle współpracują z uczelniami, przedstawiciele tej grupy są członkami rad doradczych, a także – wielokrotnie – sponsorami i organizatorami wielu wydarzeń odbywających się w murach uczelni. Skoro zasadniczym kryterium przynależności do społeczności akademickiej jest specyficzna bliskość uczelni, w podwójnym tego słowa znaczeniu – bliskość miejsca zamieszkania i pracy i bliskość poprzez osoby, wspomnienia czy wydarzenia – włączenia podmiotów gospodarczych jest jak najbardziej zasadne.

Muzea działające w strukturze wyższych uczelni technicznych

Muzea uczelniane lub inne jednostki zajmujące się dokumentowaniem dziedzictwa naukowego macierzystych szkół funkcjonują również w strukturach uczelni

11 Ł. Matoga, A. Pawłowska, dz. cyt.

12 K. Zięba, *Muzea uczelniane w Polsce*, „Muzealnictwo” 2018, nr 59, s. 79–85.

13 Tamże, s. 80.

14 E. Wyka, dz. cyt., s. 129

technicznych. Zgodnie z danymi katalogu *Muzea Uczelniane*¹⁵, 13 muzeów uczelni technicznych jest rozmieszczonych w Białymstoku, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Opolu, Warszawie i we Wrocławiu. Niektóre z nich mają wieloletnią historię (np. muzea Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechniki Warszawskiej), inne powstały po 2000 roku, a ich uroczyste otwarcie łączyło się z rocznicami, jubileuszami lub innymi ważnymi wydarzeniami z życia uczelni. Dodatkowo niekiedy ich zbiory kształtowały się wiele lat przed ich oficjalnym otwarciem, gromadzone z wytrwałością przez różnych pasjonatów. Najcenniejsze pamiątki, a także urządzenia, które kiedyś służyły studentom oraz pracownikom naukowym, były bowiem przez wiele lat zbierane przez różne osoby związane z uczelnią. Obecnie niektóre muzea uczelniane gromadzą i zabezpieczają nie tylko dokumenty i urządzenia związane z uczelnią, lecz także kolekcjonują różnorodne urządzenia ukazujące rozwój nauki i techniki.

Muzea tematyczne wyższych uczelni technicznych

Do muzeów gromadzących i udostępniających zdobycze nauki techniki należą m.in.: Muzeum Politechniki Opolskiej i Lamp Rentgenowskich, Muzeum Techniki działające przy Politechnice Śląskiej, muzea geologiczne AGH w Krakowie i Politechniki Śląskiej.

Muzeum Politechniki Opolskiej i Lamp Rentgenowskich powstało 8 listopada 2011 roku, a jego otwarcie wiązało się z jubileuszem 45-lecia uczelni oraz z rocznicą odkrycia promieni X przez Wilhelma Röntgena. Siedziba Muzeum mieści się na terenie II kampusu Politechniki Opolskiej, a organizacyjnie związane jest ono z Biurem Rektora – Sekcją Promocji i Kultury.

Pierwsza kolekcja tego muzeum była darem pracownika Politechniki Opolskiej Grzegorza Jezierskiego, przekazanym w 2005 roku. Ta kolekcja lamp rentgenowskich jest jedynym tego typu zbiorem na świecie. W Muzeum gromadzone są również inne sprzęty i urządzenia, m.in. lampy medyczne, przemysłowe, służące do dyfrakcji rentgenowskiej oraz do fluorescencji rentgenowskiej, a także unikalne źródła promieniowania rentgenowskiego (np. do litografii rentgenowskiej, rozbieralne lampy impulsowe lub źródła z mikroogniskiem). Poza lampami w muzeum znajdują się aparaty rentgenowskie do różnych zastosowań oraz inne eksponaty związane z promieniowaniem X, np. kenotrony, wzmacniacze obrazu rentgenowskiego, kamery rentgenowskie, soczewki rentgenowskie, sprzęt dezymetryczny do pomiaru promieniowania rentgenowskiego oraz sprzęt pomocniczy do wykonywania badań rentgenowskich. Poza tymi urządzeniami w muzeum zgromadzono literaturę – również zagraniczną – dotyczącą promieniowania, a także zbiór fotografii rentgenowskich artystów z całego świata. Zgromadzone eksponaty pochodzą z darowizn 442 ofiarodawców, przy czym 159 z nich to darczyńcy pochodzący z 25 państw.

Do najstarszych placówek należy także Muzeum Geologii Złóż, któremu w 1985 roku nadano imię inicjatora jego powstania – Czesława Poborskiego (zginął tragicznie

¹⁵ *Muzea Uczelniane. Katalog*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/muzea/> – 24.09.2021.

w wypadku samochodowym w 1964 roku)¹⁶. Muzeum funkcjonuje w strukturze Wydziału Górnictwa, Inżynierii Bezpieczeństwa i Automatyki Przemysłowej Politechniki Śląskiej (wcześniej Wydziału Górnictwa i Geologii). Punktem przełomowym w procesie powstania instytucji było porozumienie podpisane w 1953 roku między rektorem Politechniki Śląskiej Gabrielem Kniagieninem a dyrektorem Muzeum Górnośląskiego Gładyszem. Uwzględniało ono opracowanie naukowe zbiorów Muzeum Górnośląskiego oraz udostępnienie ich społeczeństwu. Pierwsza ekspozycja została udostępniona w 1961 roku, co było faktycznym początkiem działalności Muzeum. Poza zabezpieczeniem dziedzictwa naukowego i technicznego placówka prowadzi szeroko zakrojoną działalność edukacyjną. Jest jedną z największych jednostek naukowo-dydaktycznych na Górnym Śląsku, udostępnia zbiory kopalni użytecznych ze świata, kolekcje minerałów i skamielin występujących w różnych miejscach skorupy ziemskiej. Wśród cennych zbiorów znajduje się również kolekcja narzędzi krzemiennych, które znaleziono w grotach zamieszkałych przez człowieka pierwotnego (są to najstarsze pięściaki z epoki kamienia łupanego, a także ostrza i ryłce z epoki kamienia gładzonego). Zbiory muzeum pochodzą z wielu górnośląskich muzeów, które zostały przekazane Muzeum Geologii Złóż tuż po zakończeniu II wojny światowej. Był to pierwszy etap utworzenia muzeum geologicznego. Poza kolekcją przekazaną przez Muzeum Górnośląskie, zbiory Muzeum pochodzą z Oberschlesisches Museum für Geologie und Mineralogie w Gliwicach, Muzeum Miejskiego Cieszynie, Muzeum Śląskiego w Katowicach, od prywatnych kolekcjonerów, kopalń oraz nieznanymi obecnie ofiarodawców¹⁷. W muzeum przechowywana jest także najstarsza kolekcja ks. Leopolda Szersznika¹⁸.

W 1969 roku z inicjatywy Mieczysława Radwana założono Muzeum Akademii Górniczo-Hutniczej, otwarte w 50. rocznicę działalności uczelni. Obecnie jest to samodzielna jednostka, choć początkowo funkcjonowała w ramach Katedry Historii Techniki i Nauk Technicznych. Zmieniały się również nazwy muzeum. Akademia Górniczo-Hutnicza [dalej AGH] jest jedną z najstarszych uczelni w Polsce, dlatego też zgromadzone eksponaty reprezentują różne okresy działalności tej uczelni. Do najcenniejszych należą dokumenty założycielskie, wydane przez Austriaków, oraz pamiątki z uczelni w Leoben, Freibergu i Petersburgu, na których zdobywali wykształcenie Polacy w czasie zaborów. W poszczególnych salach eksponowane są zabytkowe modele urządzeń górniczych i hutniczych, aparatura laboratoryjna z pracowni hal maszynowych AGH. Do Muzeum należą nie tylko dokumenty, maszyny, urządzenia i inne obiekty-eksponaty, lecz także Kopalnia Doświadczalna – laboratorium badawczo-dydaktyczne, które powstało w Katedrze Maszyn Górniczych, Przeróbczych i Transportowych Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Robotyki. Kopalnia została

16 *Muzeum Geologii Złóż im. Czesława Poborskiego*, Wydział GIBiAP Politechniki Śląskiej, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/geologii-zloz-im-cz-poborskiego-wydzial-gornictwa-i-geologii-politechnika-slaska-w-gliwicach/> – 21.08.2021.

17 E. Krzeszowska, I. Machłajewska, *Odkrywanie historii zbiorów Muzeum Geologii Złóż w Gliwicach – śladami niektórych metryczek okazów paleontologicznych*, „Górnictwo i Geologia” 2012, t. 7, z. 3, s. 48–50.

18 Kolekcja ta pierwszy raz została udostępniona w 1802 r. w Cieszynie.

zaangażowana tak, aby przedstawiała cały proces wydobycia węgla. Ponadto muzeum opiekuje się Osadą Łużycką w Woli Radziszowskiej, która jest eksperymentem archeologicznym studenckiego stowarzyszenia „Dziejba”¹⁹.

Kolejnym muzeum działającym w obszarze AGH, a mającym początek w latach przedwojennych, jest Muzeum Geologii, zorganizowane w ramach Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska²⁰. Kolekcje geologiczne zaczęto kompletować od pierwszych lat istnienia AGH, kolekcja rozszerzała się dzięki kierownikowi utworzonego w 1920 roku Zakładu Geologii Ogólnej i Paleontologii, który przywoził i przekazywał muzeum ciekawe okazy z wypraw w Alpy i do Islandii. Kompletowaniem okazów zajęli się również jego asystenci Eugeniusz Panow i Aleksander Niewiestin. Dodatkowo do wybuchu II wojny światowej prowadzono międzynarodową wymianę zgromadzonych materiałów. Pierwsze miesiące wojny przyniosły dewastację zbiorów. W 1940 roku Goetel zorganizował (za zgodą okupantów) w budynku Akademii Górniczej na Pogórze Szkołę Górniczo-Hutniczo-Mierniczą, co dało możliwość uporządkowania zbiorów geologicznych, czym zajął się Panow. To dzięki niemu po wojnie przy Zakładzie Geologii Ogólnej powstał załączek muzeum geologicznego, na którego zbiory składały się okazy geologii dynamicznej, paleontologii, stratygrafii i geologii regionalnej. W 1965 roku komisja do spraw budowy Muzeum Geologicznego pod przewodnictwem Józefa Poborskiego podjęła decyzję o reorganizacji muzeum, podjęła też działania w kierunku rozbudowy i realizacji profesjonalnej ekspozycji zbiorów, która uświetniła obchody 50-lecia AGH, a tymczasem była początkiem działalności Muzeum Geologicznego.

Trudno dokładnie określić datę powstania Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej, ponieważ gromadzenie zbiorów wiązało się z zainteresowaniem historią techniki wieloletniego dyrektora Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej, Krzysztofa Zioly. Muzeum Techniki znajduje się w strukturze Biblioteki Politechniki Śląskiej. Początkowo eksponaty umieszczono w oszklonych gablotach ustawionych w różnych miejscach biblioteki – było to tzw. muzeum rozproszone²¹. Dzięki przychylności nowych władz rektorskich w 2019 roku ekspozycja została przeniesiona do nowoczesnego budynku Centrum Nowych Technologii i została umieszczona na obszernym, przeszklonym podeście, z widokiem na wahadło Foucaulta. Muzeum służy ukazaniu zmian i postępu technicznego. Wyodrębniono sześć grup tematycznych zbiorów: przyrządy pomiarowe, urządzenia do przetwarzania i publikacji informacji, sprzęt fotograficzny i filmowy, urządzenia RTV, technologia w elektronice oraz telekomunikacja. Formalnie muzeum nie zostało powołane, jego status nie został dotychczas określony, a mimo to nieustannie się rozwija, zbiory są katalogowane, prowadzona jest działalność edukacyjna i popularyzatorska. Eksponaty cieszą się nieustannym zainteresowaniem

19 Muzeum AGH. *Historia*, [on-line:] <http://www.muzeum.agh.edu.pl/muzeum/historia> – 17.09.2021.

20 Muzeum Geologiczne funkcjonujące w ramach Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska; [on-line:] <http://www.geol.agh.edu.pl/~muzeum/> – 21.08.2021.

21 K. Ziolo, *Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej w Gliwicach*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2019, nr 2, s. 134.

studentów, muzeum jest odwiedzane również przez wycieczki szkolne. Planowana jest ponadto organizacja tzw. ścieżek tematycznych, np. „Jak to z telefonem było”.

Zakończenie

Muzea uczelniane funkcjonowały już w latach przedwojennych w obrębie najstarszych szkół wyższych. Wiele z nich powstało po wojnie. Szczególną rolę odgrywają muzea uczelni technicznych, które poza dokumentowaniem dziedzictwa naukowego i dydaktycznego uczelni macierzystych pełnią funkcję edukacyjną. Muzea wspomagają proces dydaktyczny przyszłych inżynierów, ukazują zdobycze, które służyły rozwojowi nauki i techniki. Ich zasoby adresowane są głównie do społeczności akademickiej i otoczenia społecznego uczelni, powstają również najczęściej dzięki zaangażowaniu pracowników uczelni, a nawet pasji hobbystów. Niektóre koncentrują się przede wszystkim na zachowaniu zabytków i dziedzictwa uczelni, inne to muzea tematyczne, które gromadzą i udostępniają zbiory świadczące o rozwoju nauki i techniki, ukazują postęp i ewolucję zdobyczy naukowych i technicznych.

Bibliografia

- Krzyszowska E., Machłajewska I., *Odkrywanie historii zbiorów Muzeum Geologii Złóż w Gliwicach – śladami niektórych metryczek okazów paleontologicznych*, „Górnictwo i Geologia” 2012, t. 7, z. 3, s. 47–56.
- Matoga Ł., Pawłowska A., *Muzea uczelniane w Polsce – przestrzeń spędzania czasu wolnego inspirowana nauką. Stan obecny i kierunki rozwoju w kontekście turystyki kulturowej*, „Turystyka Kulturowa” 2016, nr 2, s. 46–66.
- Muzea Uczelniane. Katalog*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/muzea/> – 24.09.2021.
- Muzeum AGH*, [on-line:] <http://www.muzeum.agh.edu.pl/> – 21.08.2021.
- Muzeum Geologiczne*, [on-line:] <http://www.geol.agh.edu.pl/~muzeum/> – 21.08.2021.
- Muzeum Geologii Złóż im. Czesława Poborskiego*, Wydział GIBiAP Politechniki Śląskiej, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/geologii-zloz-im-cz-poborskiego-wydzial-gornictwa-i-geologii-politechnika-slaska-w-gliwicach/> – 21.08.2021.
- Muzeum Politechniki Opolskiej i Lamp Elektronowych*, [on-line:] <https://muzeum.po.opole.pl/index.php/pl/> – 21.08.2021.
- Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. O stowarzyszeniu*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/o-smu/> – 15.08.2021.
- Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Projekty*, [on-line:] <https://muzeauczelniane.pl/projekty/> – 10 września 2021.
- Wyka E., *Muzeum uczelniane w służbie społeczności akademickiej*, „Opuscula Musealia” 2018, vol. 25, s. 127–133.
- Zięba K., *Muzea uczelniane w Polsce*, „Muzealnictwo” 2018, nr 59, s. 79–85.
- Zioło K., *Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej w Gliwicach*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2019, nr 2, s. 132–143.

On Documenting the Heritage of Science and Technology – Museums of Technical Universities in Poland

Abstract

The article outlines the position of museums operating within the structural framework of technical universities in Poland. It focuses on museums registered in the Association of Museums of Technical Universities. Such museums came into being at various times; some of them are institutions with a long history, while others were established after the year 2000. The articles primarily engages with the museums the exhibits of which reflect the evolution of various areas of science and technology.

Keywords: museum, technical university, association, heritage of science and technology.